San Filep u ż-Żebbuġin fil-Versi ta' Dun Karm

Ġabra ta' ħsibijiet minn Charles Coleiro Dip. Cult H.(Cracow)

Fil-poeżija tfawwar bl-imħabba lejn raħal twelidu, il-poeta nazzjonali Dun Karm jistqarr li "inti bqajt l-għeżeż tifkira" u jkompli "int kont dejjem l-ewwel ħsieb".

Jingħad li l-bniedem jibda jifhem aktar u jgħożż xi ġrajja jew oħra li għadda minnha meta jsib ruħu 'l bogħod minn dawn it-tifkiriet; meta ċ-ċirkustanzi tal-ħajja jċaħħduh milli jerġa' jgħix l-imgħoddi ta' żminijiet isbaħ. Dun Karm li daq il-ħajja mgħaġġla tal-ibliet u li mhux dejjem ġabitlu l-ward u ż-żahar fil-ġnejna ta' ħidmietu, jerġa' jsib il-mistrieħ u l-hena ta' qalbu meta jiġu lura fir-raħal li rah jitwieled u jitrabba:

"F'ħajjet Alla! Rġajt fi ħdanek,
Art xemxija fejn twelidt;
Mhux minn qalbi, O dar kennija,
Minnek darba jien infridt"
....
"Xi żmien ħelu meta tfajjel
Kont ingħolli xi tajriet;
Jew mixħut fuq il-ħamrija
Għad-dell naqra xi ġrajjiet"

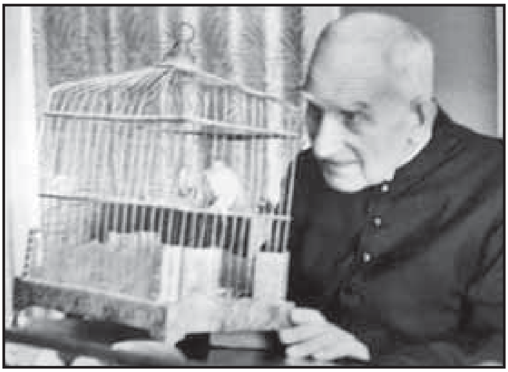

Dun Karm mal-kanarin tiegħu

Fin-nisġa tal-ħsieb u t-tifkiriet li ħallielu Ħaż-Żebbuġ fi tfulitu il-poeta jiftaħ ukoll tieqa fuq il-ħajja fir-raħal b'pinzellati mżewqa bl-ilwien tal-folklor u l-bżulija tal-bdiewa u n-nies tas-snajja':

"X'ħeġġa, x'għira, xi bżulija
Fost uliedek kbar u żgħar!
Hawnhekk twerden ir-raddiena,
Hinn iżarżru dawk l-utar.
U mad-daqqa tal-marżebba,
Bejn l-inħajjes taż-żebbiegħ
Tisma' l-għanja ferreħija
Tan-nissieġa u tas-sellieħ"

Silta mill-ittra tiegħu tal-25 ta' Settembru 1933 lil Ġuże' Aquilina titfa' dawl qawwi fuq tfulitu: "Ftakart fi tfuliti, fis-seba' snin li għaddejt fl-Iskola tal-Gvern, Ħaż-Żebbuġ. Xi żmien kien dak, Mulejja! Tifel mibrum u tas-saħħa...."

Fil-moħba ta' qalbu Dun Karm joħroġ ukoll fil-versi l-imħabba għal nies kbar Żebbuġin li wettqu għemejjel u ġrajjiet, ġawhar jiddu fl-istorja ta' pajjiżna.

Fl-Imblokk tal-Franċiżi u t-taqlib li għaddiet minnu Malta mat-tkeċċija tal-Ordni tal-Kavallieri, Dun Mikiel Xerri miet martri ta' pajjiżu u li skont Dun Karm fil-poeżija "Fil-Mużew" l-aħħar kelmiet tiegħu kienu "Viva Malta". Dan l-eroj Żebbuġi għandu wkoll in-niċċa tiegħu fil-Muża tal-poeta nazzjonali. Minbarra s-sunett li kiteb *Għal Dun Mikiel Xerri*, il-qassis sieħbu u Żebbuġi bħalu

fassal ukoll *Innu lil Dun Mikiel Xerri* - f'għeluq il-mitejn sena mit-twelid tiegħu (1737 -1937). L-Innu li qanqal lis-surmast-kompożitur Carlo Diacono janimah bil-mużika juri l-qawwa tal-ħsieb meta l-poeta jfakkar lil dan il-qassis eroj. Mons. Lawrenz Cachia jgħid li dak iż-żmien kien għadu tifel żgħir iżda jiftakar dik il-festa li saret fil-pjazza tar-Raħal.

Hekk rah lil Dun Mikiel Xerri, Dun Karm:
"Dun Mikiel - il-bniedem t'Alla,
Dun Mikiel – qalb tal-azzar,
Malti shiħ li xejn ma kissru
La theddid, la ż'għil, la nar.

Iżda b'appell ħiereġ mill-qalb ta' saċerdot-poeta u kompajżan ikompli:
"Żebbuġin, tiċħdux lil demmkom;
Kontu dejjem ta' quddiem:
Kellkom hena u ġid fi djarkom.
Kellkom għaqal, risq u sliem...."

Raġel qalbieni ieħor li jidħol fil-lista ta Żebbuġin magħrufa fl-Istorja u fil-ġabra ta' poeżiji li ħallielna Dun Karm huwa Mikiel Anton Vassalli. Ma setax jonqos li dan il-persunaġġ, meqjus bħala 'Missier l-Ilsien Malti' ma jolqotx ħsus il-qalb tal-poeta li għolla ġieħ 'l-istess "...ilsien li bih int Malti sewwa.." (mill-poeżija *Għaliex – Jedd il-Malti).* Fis-sunett "Lil Mikiel Anton Vassalli" il-poeta għandu kliem ta' tifħir għal Vassalli li qiegħed fuq sisien b'saħħithom l-identità ta' pajjiżna bl-Ilsien li bih nitkellmu. Ħabb lil dan l-eroj ukoll għax lemaħ fih il-ħolma li ma nibqgħux aktar maħkuma mill-barranin:

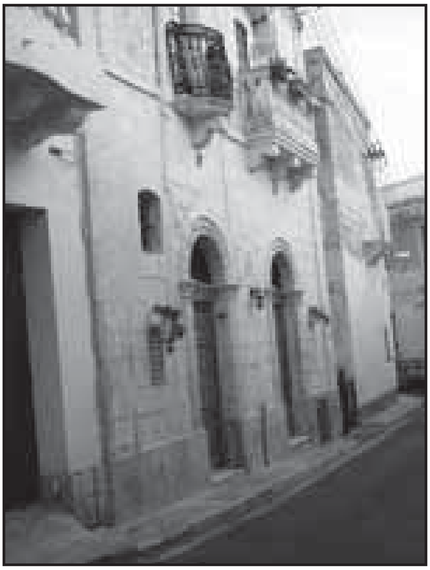
Id-dar fi Triq il-Parroċċa, Ħaż-Żebbuġ, fejn trabba Karmenu Psaila

"Malti safi tassew!" joħroġ minn fommi;
mhux għax għallimtna l-ġmiel, is-saħħa, il-għana
tal-lsien li tkellmu bih ommok u ommi
iżd' għax ħabbejtha lil din l-art ħanina,
u kont ewlieni fost in-nisel tagħna
li ħsibt il-jedd li nkunu ġens għalina."

Dun Karm li reġa' sab il-kenn ta' raħal twelidu fi żmien l-aħħar gwerra dejjem fittex li jagħti wkoll kontribut bil-kelma u bil-kitba. F'taħdita li għamel fl-1942 lill-għalliema tal-iskola ta' Ħaż-Żebbuġ u xi ħbieb tagħhom li xxandret f' "Leħen il-Malti" (Għadd 1) tal-1960 hu stqarr li l-ewwel poeżija kitibha fl-1911. Ma kienux jonqsu l-mixjiet madwar ir-raħal u b'sens ta' nostalġija kien iħares lejn l-inħawi minn fejn il-lehma poetika qanqlitu biex jikteb uħud mill-isbaħ poeżiji tiegħu fosthom: "Wied Qirda", "Għanja fuq ta' Dari", "Lill-Mitħna tar-Riħ" u "In-Nissieġa".

Fil-mawriet li nagħmel ta' sikwit f'dan ir-raħal, fil-laqgħat ma' bosta minn ħbiebi Żebbuġin dejjem ħriġt minn fommi li "San Filep u Ħaż-Żebbuġ min jifridhom?" Kelli l-okkażjoni li ntenni dan il-ġemellaġ ta' rabta mill-għeruq fid-Diskors li għamilt fil-Knisja Arċipretali fl-okkażjoni ta' Għeluq il-Mija u Ħamsin Sena mit-twaqqif tal-Għaqda Mużikali Każin Banda San Filep. U jekk minn fomm barrani issaħħet il-fehma li San Filep u Ħaż-Żebbuġ jitwaħħdu bħal omm u iben, kemm aktar iħoss il-lehma poetika iben dan ir-raħal li ra l-ewwel imrieżaq tax-xemx mill-benniena ta kamartu !

Fil-poeżija "Lil San Filippu ta' Aġġira" Dun Karm jagħlaq l-aħħar strofi tas-sunett b'għeliem ta'

foħrija u ġieħ lill-qaddis patrun u wkoll b'sejħa għall-ħarsien tiegħu fuq Malta tagħna:

"........Filippu, fuq art ġara tagħna,
Rażżant il-qilla ħarxa tal-għedewwa,
Il-qawwa tal-infern li jrid jiblagħna.

Tinsiex: il-qawwa li ħaddimt f'Aġġira
Qawwa li tirbaħ kull għemil ta' dnewwa,
Ħaddimha llum ukoll fuq din il-gżira.

It-tmiem ta' din il-ġabra ta' ħsibijiet iwasslu għall-poeżija li kull Żebbuġi fid-dar, fit-toroq u fl-istess knisja li ġġib isem San Filep joħroġ mill-qalb fl-armonija tal-mużika u l-kant u għalhekk il-Poeta Nazzjonali fl-"Innu lil San Filippu ta' Aġġira" joħroġ ħsus qalbu u jsemma' mħabbtu....

"......B'għajta sħiħa ta' ferħ u ta' qima,
B'fehma waħda ta' mħabba, ta' ġieħ,
Żebbuġin, nagħtu lkoll it-tislima,
Lil Filippu f'dal jum hekk sabiħ..."

Forsi l-isbaħ u l-għeżeż versi li joħorġu mill-qalb għall-fomm, mill-kbar u ż-żgħar u minn dawk ukoll li qatt ma tgħallmu jiktbu u jaqraw jibqgħu dawk li jsellmu lil San Filep bħala missier għaliex il-poeta jħoss li b'dawk l-erba' versi laħaq il-quċċata tal-imħabba, b'leħnu jħeġġeġ għall-għaqda f'isem il-qaddis li fuq dan ir-raħal, imżejjen bit-titlu ta' belt, għoġbu jsaltan fuqu.

Din ukoll tibqa' t-talba ta' kull iben u bint, dawk li jgħixu f'Ħaż-Żebbuġ u oħrajn li sabu artijiet oħra f'dawn il-Gżejjer u 'l barra minn xtutna. Għaliex leħen il-poeta nazzjonali jibqa' jidwi t-talba tal-innu:

"O missier maħbub Filippu
Dejjem magħna kun ħanin;
Żomm il-għaqda, żomm l-imħabba
Ġeww qlub iż-Żebbuġin."

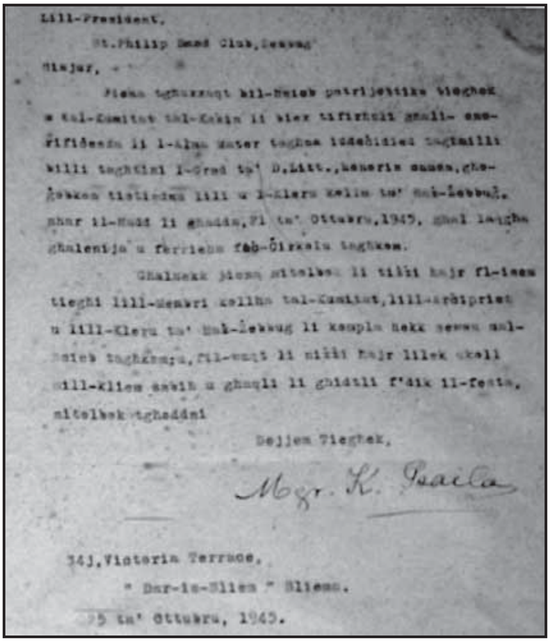
Lill-President,
St.Philip Band Club, Żebbuġ
Sinjur,
Jiena [illegible] bil-[illegible] patrijottika tiegħek u tal-Kumitat tal-Każin li biex tifirħuli għall-[illegible] li l-Alma Mater tagħna [illegible] tagħtini l-Grad ta' D.Litt., honoris causa, [illegible] lili u l-Kleru kollu ta' Ħaż-Żebbuġ, nhar il-Ħadd li ġej, 21 ta' Ottubru, 1945, [illegible] u ferrieħa fiċ-Ċirkolu tagħkom.
Għalhekk jiena nitolbok li tibgħat [illegible] fl-isem tiegħi lill-Membri kollha tal-Kumitat, lill-Arċipriet u lill-Kleru ta' Ħaż-Żebbuġ li [illegible] hekk sewwa mal-[illegible] tagħkom; u, fl-istess waqt li [illegible] lilek ukoll [illegible] il-kliem sabiħ u għaqli li għidtli f'dik il-festa, nitolbok tgħaddi
Dejjem Tiegħek,
Mgr. K. Psaila
343, Victoria Terrace,
" Dar-is-Sliem " Sliema.
25 ta' Ottubru, 1945.

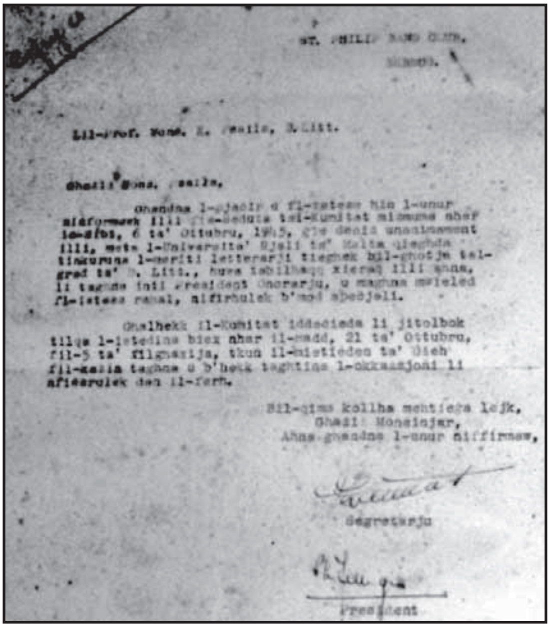
ST. PHILIP BAND CLUB,
ŻEBBUĠ.
Lil-Prof. Mons. K. Psaila, D.Litt.
Għażiż Mons. Psaila,
Għandna l-pjaċir u fl-istess ħin l-unur [illegible] lili [illegible] tal-Kumitat miżmuma nhar is-Sibt, 6 ta' Ottubru, 1945, ġie deċiż unanimament [illegible], meta l-Università Rjali ta' Malta qiegħda tinkuruna l-meriti letterarji tiegħek bil-għotja tal-grad ta' D. Litt., huwa tabilħaqq xieraq [illegible], li tagħna int President Onorarju, u magħna mwieled fl-istess raħal, nifirħulek b'mod speċjali.
Għalhekk il-Kumitat iddeċieda li jitolbok tilqa l-istedina biex nhar il-Ħadd, 21 ta' Ottubru, fil-5 ta' filgħaxija, tkun il-mistieden ta' ġieħ fil-każin tagħna u b'hekk tagħtina l-okkażjoni li nifirħulek dan il-ferħ.
Bil-qima kollha [illegible],
Għażiż Monsinjur,
Aħna għandna l-unur niffirmaw,
Segretarju
President

Riferenzi:
Dun Karm "Il-Poeżiji Miġbura" – Oliver Friggieri, Pubblikazzjoni Klabb Kotba Maltin 1980
Dun Karm, Il-Poeta Nazzjonali – Mons. L. Cachia
Dun Karm, Hajtu u Ħidmietu – Ġuże' Cardona, Edizzjoni Klabb Kotba Maltin 1972
Dun Karm – Edizzjoni 'Sagħtar' 1971 - Oliver Friggieri,Leħen il-Malti (Għadd 1) - 1960